

«НАШ ГОРАД

ЖЫВЁМ У БЕЛАРУСІ

МАЙСТАР-КЛАС

ДЛЯ НАС САМЫ ЛЕПШЫ»

АРГАНІЗАЦЫЯ ЭКСКУРСІЙ ПА РОДНЫХ МЯСЦІНАХ

Іна ЗАСКЕВІЧ,
выхавальнік-метадыст Асіповіцкага
дашкольнага цэнтра развіцця дзіцяці

Фарміраванне ў дзяцей беражлівых адносінаў да прыроды роднага краю — адна з найбольш важных задач, якія стаяць перад педагогамі дашкольнай установы. А аб'ект нашага ўздзеяння — дзіця дашкольнага ўзросту — мысліць канкрэтнымі катэгорыямі. Яно любіць не збіральны вобраз жанчыны-маці, а сваю родную, адзіную і непаўторную матулю, не цацкі ўвогуле, а свайго плюшавага мядзведзя Вушасціка. Яно ўспрымае будынкі не як аб'екты архітэктуры, а як свой родны, няхай невялічкі дом, але такі блізкі, увесь даследаваны спачатку на чацвярэньках, а потым у поўны рост: тут зроблены першы крок, набіта першая «шышка», здзейснена першае «адкрыццё»...

Гэтаксама і любіць усю краіну дзіця не можа, бо не можа ўявіць сабе яе ўсю цалкам. Для яго сцяжынка ад дома да дзіцячага садзіка працягласцю 200—300 метраў здаецца доўгай, працяглай, цэлым Сусветам, а ўвесь абшар нашай краіны, дзе памеры вызначаюцца сотнямі кіламетраў, яшчэ не ўспрымаецца адэкватна, не вывучаны дасканала, а таму і не можа перайсці ў катэгорыю родных, блізкіх і любых. Усё гэта яшчэ наперадзе, будуць гады азнаямлення і ўсведамлення. А пакуль наша мэта — паказаць дзецям унікальнасць, непаўторнасць роднай мясціны, дапамагчы ім спазнаць яе не толькі розумам, а і душою, сэрцам, каб потым яны, пасталелыя, дзе б ні знаходзіліся, у думках вярталіся да ўражанняў дзяцінства і знаходзілі ў гэтым духоўныя сілы для прыняцця аб'ектыўных рашэнняў пры пераадоўванні жыццёвых перашкод.

А цікавае ёсць у кожным горадзе, пасёлку ці вёсачцы. Важна ўмець толькі яго заўважыць, разгледзець і данесці да дзіцячага ўспрымання. Усе населеныя пункты маюць сваю гісторыю, некаторыя з іх налічваюць не адно стагоддзе, а бывае нават час адмярае і тысячагоддзі, як вядомае ў нашым раёне Свіслацкае замчышка.

Мы хочам, каб дзеці ведалі свой дакладны адрас, каб яны не толькі аўтаматычна паўтаралі за дарослымі назву вуліцы, часам блытаючы канчатак пры скланенні, але і ведалі пра яе ўзнікненне. За кожнай назвай вуліцы ці завулка хаваецца пэўная старонка гісторыі. Многія з іх

названы ў гонар герояў — людзей, якія тут жылі, сумленна працавалі, а ў экстрэмальны момант праявілі адвагу і гераізм у імя агульнай мэты, тым самым занатавалі сваё імя на доўгі час. Калі раскажаць дзецям пра подзвіг героя вайны і паказаць пры гэтым фотаздымкі ці наведаць абеліск, пастаўлены ў яго гонар, а пры магчымасці сустрэцца з ветэранам — відавочцам гістарычных падзей, — назва вуліцы надзейна і ўсвядомлена запомніцца дашкольнікам.

Вельмі любяць нашы дзеці экскурсіі на прадпрыемствы, ва ўстановы горада ці вёскі, падчас якіх папаўняецца запас уражанняў, актыўна развіваецца мова і цікавасць да ўсяго, што адбываецца навакол.

А якія прыгожыя нашы лясы, рачулки і лугі! Вельмі добра, калі дзеці ведаюць Белавежскую ці Налібоцкую пушчу — лясныя сімвалы Беларусі. Але ж надзвычай цікавымі і эмацыянальна афарбаванымі будуць для іх аповеды пра той лес, дзе яны з бацькамі збіралі чарніцы, ці тое возера, у якім купаліся са старэйшымі братамі і сёстрамі, або той парк, у якім выхавальнік паказаў дупло вавёркі...

Усё гэта і шмат іншага мы павінны раскажаць найперш самім педагогам. Для гэтага на базе нашай дашкольнай установы арганізавана школа «Падарожжа па родным горадзе». Прапануем некаторыя з яе матэрыялаў. Спадзяёмся, што яны зацікавяць калег, дапамогуць ім арганізаваць аналагічную работу ў сваім рэгіёне, грунтуючыся на мясцовым гістарычна-краязнаўчым матэрыяле.

Мы слухаем песні і вершы,
Нам радасна бегаць, гуляць.
Наш горад для нас самы лепшы,
І будзем мы з ім сябраваць.

Ніна Галіноўская

Лепей за ўсё мне на свеце мясціна
Тая, дзе я нарадзіўся і ўзрос,
Бэз пад акном і на полі каліна,
Ціхае сонца блакітных нябёс.
Колькі мне маці тут песень спявала,
Колькі радзілася ў сэрцы тут мар,
Колькі тут ласкі жыццё даравала,
Позіркам шчасця мне гледзячы ў твар!

Якуб Колас

РОЛЯ ЭКСКУРСІЙ ДЛЯ ФАРМІРАВАННЯ ПАТРЫЯТЫЧНЫХ ПАЧУЦЬЯЎ

ПЕДАГАГІЧНЫЯ ЗАДАЧЫ

Адной з задач сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь з'яўляецца выхаванне грамадзянскасці і патрыятызму ў падрастаючага пакалення.

Дашкольныя ўстановы, як вядома, — пачатковы этап сістэмы адукацыі. Яны прызначаны фарміраваць у дзяцей першыя ўяўленні аб навакольным асяроддзі, даць ім з маленства адчуць сябе грамадзянамі сваёй Айчыны. Патрыятычнае выхаванне дашкольнікаў пачынаецца са спазнання Радзімы, яе каштоўнасцей. Сярод іх асноўнымі з'яўляюцца:

- родныя мясціны, бацькоўскі дом;
- поспехі і дасягненні эканомікі;
- чалавек і яго жыццядзейнасць;
- гістарычнае мінулае народа, грамадзянскі гонар і нацыянальная годнасць, нацыянальна-культурныя традыцыі;
- духоўныя набыткі (літаратура, мастацтва, навука, адукацыя);
- павага да прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей, выхаванне сяброўства між народамі.

У патрыятычным выхаванні педагогіка прытрымліваецца прынцыпу — праз малое да вялікага. Пачуццё павагі да Радзімы выходзіць паступова. Пачынаць трэба з выхавання шчырых, добразычлівых адносін да сваіх родных і блізкіх: маці, бацькі, бабулі, дзядулі, сястрычкі, браціка. У дзіцяці неабходна абудзіць пачуцці, каб ён адчуў, што яго любяць, аб ім клопацца і ад яго чакаюць узаемных адносін. Пачынаючы работу па патрыятычным выхаванні, педагог мусіць найперш сам

добра ведаць прыродныя, культурныя, сацыяльныя і эканамічныя асаблівасці роднага краю, родную мову, традыцыі і г.д.

Разгледзім адзін з кірункаў патрыятычнага выхавання — выхаванне любові і павагі да роднай мясціны. А каб пачуцці былі больш поўныя, варта пазнаёміць дашкольнікаў з гісторыяй свайго горада, мястэчка ці вёскі, слаўнымі землякамі, сучаснымі дасягненнямі (вядома, на даступным для іх узроўні). Улічваючы пераважную ролю ў дашкольным узросце нагляднага мыслення, мы павінны забяспечыць умовы для таго, каб нашы выхаванцы як мага больш убачылі ў родных мясцінах, вучыліся не проста глядзець, але і заўважаць, а на аснове ўбачанага разважаць, рабіць нескладаныя высновы.

Гэтаму найбольш поўна садзейнічаюць прагулкі і экскурсіі па горадзе (ці вёсцы). Нехта заўважыць, што па вуліцах дзеці ходзяць кожны дзень з бацькамі, але калі паназіраць, як «сярэднестатыстычныя» маці або бацька вядуць дзіця ў сад, шпарка крочучы наперадзе, а дзіця ззаду падбежкам, ледзь паспяваючы, учапціўшыся за руку дарослага... Або вечарам, калі маці, стомленая пасля работы, нагружаная сумкамі, спяшаецца хутчэй дадому, разважаючы, што хутчэй і танней прыгатаваць на вячэру, а тут дзіця з-пад рукі са сваімі «вечнымі» пытаннямі... Як правіла, адказы на такія пытанні чуюцца адназначныя: «Так», «Не», «Ага» і г.д.

Безумоўна, у час такіх «прагулак» па вуліцах ні дзіця, ні дарослы нічога для

сябе не возьмуць. Гэта сведчыць пра тое, што экскурсіі, прагулкі ў дашкольнай ўстанове проста неабходныя. Мы ўжо не кажам аб тым, якую карысць нясуць для здароўя дашкольнікаў усе віды рухомай актыўнасці, у тым ліку і хада.

З якога ўзросту арганізоўваць падобныя выходы ў свет? Згодна з праграмай, ужо напрыканцы знаходжання ў другой малодшай групе дзеці могуць выходзіць за межы сваёй установы. З улікам навакольнай прасторы (інфраструктуры свайго мікрараёна) кожны педагог плануе тэматыку экскурсій.

Выхаванцы сярэдняй, старшай груп з задавальненнем знаходзяцца на вуліцах горада, прычым апошнія ўжо могуць прайсці на большую адлегласць.

Экскурсіі плануюцца на прыроду (парк, луг, поле, лес, рэчка, вадаём і г.д.), па вуліцах (знаёмства з месцазнаходжаннем, вытлумачэнне назваў і правілаў пераходу), а таксама ва ўстановы і прадпрыемствы (завод або фабрыка, школа, бібліятэка, пошта і г.д.).

Ці павінен педагог рыхтавацца да экскурсіі? Безумоўна. Якім чынам? Дамовіцца з кіраўніцтвам установы, якую збіраюцца наведаць, прыйсці за дзень да правядзення, пазнаёміцца на месцы, каб дакладна ведаць, пра што весці гутарку і ў які час.

Чым заканчваецца экскурсія і які працяг мае ў далейшай выхаваўча-адукацыйнай рабоце групы? Абмеркаваннем убачанага, пачутага. У кантэкст наступных гутарак уключаецца інфармацыя з праведзенай экскурсіі.

ПАДАРОЖЖА ПА РОДНЫМ ГОРАДЗЕ ПЛАН ПРАВЯДЗЕННЯ ЗАНЯТКАЎ У ШКОЛЕ ПЕРАДАВОГА ВОПЫТУ

Тэма: «ГІСТОРЫЯ НАШАГА ГОРАДА».

Форма арганізацыі: семінар-аўкцыён.

Задачы: павышэнне тэарэтычнай кампетэнцыі педагогаў па знаёмстве дашкольнікаў з родным горадам, яго гісторыяй; пашырэнне запasu практычных метадаў і прыёмаў, якімі валодаюць педагогі па тэме азнаямлення дзяцей дашкольнага ўзросту з родным горадам, выхаванню патрыятычных пачуццяў; фарміраванне камунікатыўных уменняў і навыкаў.

Матэрыял: фотакарткі з відамі горада, выстаўка метадычнай літаратуры, распрацоўкі заняткаў, памятки, тэксты «Легенд Асіповіцкага краю», карты Магілёўскай вобласці і Асіповіцкага раёна.

Формы і метады работы	Змест дзейнасці	Час	Вынікі, якія чакаюцца
I ЧАСТКА. Уводзіны. Інтэрактыўная гульня «Падарожжа па горадзе»	Па фрагментах фотаздымкаў педагогі пазнаюць пэўнае месца свайго горада і расказваюць пра яго	8 хвіл.	Стварыць матывацыю. Наладзіць актывізацыю ведаў педагогаў пра родны горад, метады развіцця звязнай мовы дзяцей
II ЧАСТКА. Кансультацыя-дыялог «Азнаямленне дашкольнікаў з легендамі і паданнямі аб беларускай зямлі і яе насельніках». Наведванне заняткаў «Легенды роднага горада». Самааналіз і аналіз заняткаў	Комплексныя заняткі па знаёмстве з родным горадам і легендамі пра яго заснаванне. Самааналіз. Педагогі аналізуюць заняткі па схеме	20 хвіл. 25 хвіл. 5—7 хвіл.	Папоўніць метадычны запас педагогаў па тэме, зрабіць абмен меркаваннямі пра найбольш эфектыўныя формы і метады работы з дашкольнікамі. Набыць навыкі этнакультурнай работы з дашкольнікамі. Удасканаліць уменне педагогаў аналізаваць заняткі
Экспрэс-інтэрв'ю «Гісторыка-этнаграфічная спадчына — дашкольнікам»	Адказы (у лаканічнай форме) на пастаўленыя пытанні	5 хвіл.	Працяг фарміравання хуткай рэакцыі, знаходжання адказаў

Знаёмства з выстаўкай метадычнай літаратуры	Агляд метадычных дапаможнікаў	3 хвіл.	Пашырэнне кругагляду
III ЧАСТКА. Практыкаванне «Рэальнасць і перспектыва» (што я ўмею; чаго яшчэ я не ўмею)	Актыўным удзельнікам уручаюцца тэксты легенд Асіповіцкага краю, педагогі атрымоўваюць памятку «Слоўнік-кансультант»		Падвесці вынікі, атрымаць зваротную сувязь. Атрымаць матывацыю да актыўнага ўдзелу ў наступных занятках школы перадавога вопыту

Тэма: «БАГАЦЦЕ АСИПОВІЦКАГА КРАЮ».

Форма правядзення: семінар-практыкум.

Задачы: павышэнне тэарэтычнай кампетэнцыі педагогаў па знаёмстве дашкольнікаў з родным горадам; пашырэнне запасу практычных метадаў і прыёмаў, якімі валодаюць педагогі па тэме; азнаямленне дзяцей дашкольнага ўзросту з родным горадам, выхаванне патрыятычных пачуццяў; фарміраванне камунікатыўных уменняў і навыкаў.

Матэрыял: мальберт, аркуш паперы А3, канспекты заняткаў, фотаматэрыял.

Формы і метады работы	Змест дзейнасці	Час	Вынікі, якія чакаюцца
I. УСТУПНАЯ ЧАСТКА. Інтэрактыўная гульня «Алфавіт»	На падрыхтаваным аркушы паперы прапануецца нагадаць і ў алфавітным парадку запісаць назвы вуліц горада Асіповічы	3—5 хвіл.	Пазнаёміць удзельнікаў семінара між сабой, стварыць станоўчы эмацыянальны настрой
II. АСНОЎНАЯ ЧАСТКА. Тэарэтычнае выступленне «Роля тэматычных экскурсій на прадпрыемствы, ва ўстановы, па векапомных мясцінах горада»	Аktуалізацыя праблемы са ссылай на дадзеныя навуковых даследаванняў	10 хвіл.	Стварыць матывацыю да дзеяння; узбагаціць веды слухачоў аб ролі экскурсій для патрыятычнага выхавання дашкольнікаў
Калектыўны прагляд заняткаў	Педагогі наведваюць комплексныя заняткі ў старшай групе «Мой горад», аналізуюць іх	25 хвіл.	Папоўніць запас практычных уменняў аналізу заняткаў; узбагаціць скарбонку метадаў і прыёмаў па тэме
Віктарына «Ці ведаеш ты свой горад?»	Удзельнікі адказваюць на прапанаваныя пытанні, выконваюць заданні	15 хвіл.	Атрымаць новыя веды па краязнаўстве, актывізаваць раней сфарміраваныя; папоўніць запас аб метадах арганізацыі работы па знаёмстве з родным горадам
Прэзентацыя метадычнага матэрыялу	Педагогі абменьваюцца вопытам, дэманструюць канспекты заняткаў, фотаматэрыял па знаёмстве з родным горадам. Наведванне Цэнтра патрыятычнага выхавання дашкольнікаў у дзіцячым садзе	5 хвіл. 10 хвіл.	Атрымаць адрасы перадавога вопыту, сфарміраваць алгарытм работы па тэме Пашыраюць уяўленні пра формы і тэрміны афармлення нагляднай агітацыі
Рэфлексія	Кожнаму з педагогаў прапануваецца выбраць адну з прадстаўленых геаметрычных фігур, якая найбольш адпавядае яго цяперашняму душэўнаму і эмацыянальнаму стану. Гэтак ілюструецца «зваротная сувязь» аб эфектыўнасці работы педагогаў	5 хвіл.	Падвядзенне вынікаў семінара-практыкума

Тэма: «АЗНАЯМЛЕННЕ ДАШКОЛЬНІКАЎ З ПРЫРОДАЙ АСИПОВІЦКАЙ ЗЯМЛІ».

Форма арганізацыі: семінар-практыкум.

Задачы: павышэнне тэарэтычнай кампетэнцыі педагогаў па арганізацыі ўзаемадзеяння дзецьмі па азнаямленні іх з асаблівасцямі прыроды свайго рэгіёну; забеспячэнне ўмоў для авалодання педагогамі практычнымі навыкамі работы па тэме; садзейнічанне фарміраванню патрыятычных пачуццяў.

Матэрыял: па дзве карткі чырвонага і зялёнага колеру на кожнага ўдзельніка ўзаемадзеяння, прыкладныя маршрутныя карты, альбом «Сем цудаў Асіповіччыны», метадычная літаратура па тэме, мальберт, аркушы паперы (А3) для гульні.

Формы і метады работы	Змест дзейнасці	Час	Вынікі, якія чакаюцца
I ЧАСТКА. Інтэрактыўная гульня паводле тэхналогіі «Метаплан»	Удзельнікам прапануваецца па два каляровыя аркушы паперы, на якіх яны павінны напісаць: найбольш важныя праблемы, з якімі педагогі сутыкаюцца пры рабоце з дашкольнікамі па дадзенай тэме, — на чырвоных аркушах, а тое, што ўдаецца добра (маецца напрацаваны матэрыял), — на зялёных аркушах	5 хвіл.	Педагогі атрымліваюць кірунак дзейнасці, настройваюцца на работу. Акрэслены пытанні, на якія вядучы павінен звяртаць большую ўвагу пры раскрыцці тэмы. Выяўлены педагогі, якія могуць прыняць удзел у абмене вопытам
II ЧАСТКА. Асноўная	Наведванне заняткаў у старшай групе «Адпраўляемся ў паход па родных мясцінах»	25 хвіл.	Павялічыць колькасць практычных уменняў арганізацыі работы з дзецьмі па дадзенай тэме
	Самааналіз. Аналіз заняткаў усімі ўдзельнікамі	7—10 хвіл.	Павялічыць запас метадаў і прыёмаў работы з дзецьмі; удасканаліць аналітычны ўменні

	Выступленне з вопыту работы: «Фарміраванне патрыятычных пачуццяў дашкольнікаў сродкамі экалагічных прагулак і экскурсій»	20 хвіл.	Папоўніць і сістэматызаваць веды па тэме, павялічыць запас метадаў і прыёмаў работы
	Распрацоўка турыстычных маршрутаў па роднай мясцовасці	10 хвіл.	Пашырыць веды аб разнастайнасці турыстычных маршрутаў, канкрэтызаваць іх мэты
	Знаёмства з альбомам «Сем цудаў Асіповіччыны»	7 хвіл.	Працягваць фарміраванне
	Віктарына «Аб'екты нашага краю, якія ахоўваюцца»	15 хвіл.	Сістэматызаваць набытыя веды
III ЧАСТКА. Заключная	Рэфлексія «Што мне неабходна для папаўнення ведаў, уменняў і навыкаў па дадзенай тэме?»	5—7 хвіл.	Намеціць кірункі работы па самаадукацыі, вызначыць неабходныя стымулы

АДПРАЎЛЯЕМЯ Ў ПАХОД ПА РОДНЫХ МЯСЦІНАХ КАНСПЕКТ КОМПЛЕКСНЫХ ЗАНЯТКАЎ У СТАРШАЙ ГРУПЕ

Праграмны змест: бліжэй пазнаёміць выхаванцаў з прыродным светам Асіповіцкай зямлі, яе флорай і фаўнай, вучыць дыферэнцыраваць паняцці «альпіністы» і «турысты», пашыраць інфармацыю аб Чырвонай кнізе Беларусі, замацоўваць веды аб заповедніках і заказніках, удасканаліваць беларускае маўленне, выхоўваць пачуццё гонару за сваю прыналежнасць да жыхароў Асіповіччыны.

Матэрыял: компас, заплечнікі дзіцячыя, фотаздымкі памятных мясцін Беларусі, горада, малюнкi з выявамі альпіністаў, карціна-постэр «Звяры нашых лясоў», маршрутны карта; запіс спеваў птушак, дзіцячых песень; малюнкi птушак аселых і пералётных, звяроў, дрэў.

Папярэдняя работа: гутарка пра альпіністаў, складанне харчовых ланцужкоў, знаёмства з народнымі прыкметамі, развучванне дынамічнай гульні «Прагулка».

Заняткі праводзяцца ў спартыўнай зале.

Ход заняткаў

Дзеці ўваходзяць у залу.

Выхавальнік (В.). Дзеці, я бачу, вас зацікавілі малюнкi, размешчаныя на мальберце.

Хто на іх намаляваны? (*Адказы дзяцей.*) Правільна, альпіністы. Давайце ўгадаем, хто такія альпіністы? А само слова «альпінізм» што азначае? (*Слова «альпінізм» паходзіць ад назвы горнай сістэмы ў Заходняй Еўропе — Альпы, куды часта падыходзілі аматары вандровак.*)

Пра альпінізм і альпіністаў мы з вамі ўжо гутарылі. А ці можаце вы займацца альпінізмам? На жаль, прыйдзецца крыху падрасці, бо да такіх заняткаў дапускаюцца юнакі і дзяўчаты, не маладзейшыя чым 17 гадоў. Гэты від спорту патрабуе асаблівай падрыхтаванасці, фізічнай выносливасці. А пакуль вам па 5 гадоў, трэба пачакаць.

Падарожніцаць хочаце? Але ў горы мы пакуль не пойдзем, мы пакуль будзем на іх глядзець і марыць. (*Паказваецца сцяна скалалазаня.*)

А куды ж мы можам здзейсніць вандроўку? Як вы лічаце? Цяпер шырокае распаўсюджванне ў нашай краіне атрымаў турызм. У Беларусі многа цікавых, унікальных мясцінаў, якія з задавальненнем наведваюць не толькі нашы суайчыннікі, але і замежныя турысты. Давайце ўгадаем такія месцы. (*Дзеці называюць Белавежскую пушчу, Камянецкую крэпасць-вежу, Мірскі і Нясвіжскі замкі, Курган Славы, Брэсцкую крэпасць і іншыя помнікі і памятныя мясціны, паказваюцца фотаздымкі з іх выявамі.*)

Дзеці, як вы думаеце, а ў межах нашага горада, раёна ёсць цікавыя, векапомныя месцы? (*Абмяркоўваем з дзецьмі, разглядаем фотаздымкі — Алея Славы герояў, манументальная кампазіцыя ў гонар воінаў-інтэрнацыяналістаў, Свята-Уздзвіжанская царква, помнік паравозу і г.д.*)

Гэта ўсё размешчана ў горадзе. Але і на тэрыторыі раёна таксама ёсць помнікі гісторыі і дойлідства, брацкія магілы салдат вайны ў вёсках Цяплухі, Вяззе, Свіслач, мемарыяльны комплекс у Брыцалавічах і г.д. (*разглядаем фотаздымкі.*)

Падарожжы ажыццяўляюцца не толькі да помнікаў, святых месцаў, але і ў прыроду. Узгадайце, куды мы з вамі праводзім прагулкі-экскурсіі? (*У поле, да ракі, да гаю, у прыгожыя куточки лесу.*) А як называюцца людзі, якія адпраўляюцца ў паход? (*Турысты, вандроўнікі, падарожнікі.*)

Збіраючыся ў паход, турысты бяруць з сабою пэўны набор неабходных рэчаў. Што гэта за рэчы, мы даведземся, калі адгадаем загадкі.

Ідэш ты з сябрам ў лес,
А ён на плечы табе ўзлез.

Кішэні ёсць і рамяні,
Але цяжкі — падымі!

(*Заплечнік.*)

У паход ідуць і дом бяруць,
У якім дома не жывуць.

(*Палатка.*)

Не гадзіннік, але стрэлкі мае,
На далоні ці ў кішэні
Месца яму хапае,
На поўнач напрамак заўсёды пакажа,
На ўсход ці поўдзень ісці падкажа.

(*Компас.*)

У паходзе ўсім патрэбэн,
На кастры яго пагрэем,
Чай духмяны будзем піць.
А можна і кашу ў ім зварыць.

(*Кацялок.*)

На прывале нам памог:
Суп варыў і бульбу пёк.
Сябруе з дрэвам і запалкай —
Ля яго ўсім нам жарка.

(*Вогнішча.*)

Сабраліся, апрануліся зручна, хлопчыкі ўзялі заплечнікі. Адпраўляемся. Наш паход будзе праходзіць па маршрутнай карце. Давайце яе ўважліва разгледзім. Знойдзем зыходны пункт нашага падарожжа, наступныя пункты. Пайшлі пехатой, а каб было весялей ісці, заспяваем песню. (*Дзеці выходзяць з залы, абыходзяць некалькі кругоў з песняй «Беларуская старонка».*)

Вось і наш першы прыпынак. Ён называецца «**Птушыная палянка**». (*Тучыць запіс галасоў птушак.*) Давайце разгледзім карцінкі. Хто на іх намаляваны? Так, птушкі. Але выявы ўсіх птушак тут знаходзяцца ўперамешку. Давайце выберам адпаведныя карткі і назавём птушак, якія прылятаюць да нас увесну. (*Жаўрукі, іпакі, ластаўкі, салаўі, зязюлі, буслы, журавы.*) А чым харчуюцца птушкі вясной і ўлетку? А ці ведаеце вы, якія птушкі з ліку тых, што занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь, гняздуюцца ў Асіповіцкім раёне? (*Дзеці называюць.*)

Так, гэта: белая курапатка, філін, шылахвост, чырвоны коршун, шэры журавель, малая чайка, краншнэп, чорны бусел, крыжадзюб звычайны, зялёны дзяцел, лебедзь шыпун і гд. (усяго 20 відаў птушак).

Птушкі летам радуюць нас сваімі спевамі, дапамагаюць захоўваць сад ад шкоднікаў. Восенню некаторыя з іх адлятаюць у вырай, іншыя застаюцца. І зімой ім вельмі цяжка даводзіцца: холад, голад. Але ж мы з вамі дапамагалі ім пратрымацца зімой. Давайце нагадаем, як? (*Развешвалі на дрэвах кармушкі.*) І якія птушкі да нас прыляталі? (*Вераб'і, сініцы, свірасцелі, снегіры, вароны.*) Чым яны любяць сілкавацца? (*Зернем, крошкімі пшанічнага хлеба, несалёным салам, ягадамі рабіны.*) Адпраўляемся далей.

Выконваюцца дынамічныя рухі «Прагулка».

Раз-два-тры, раз-два-тры,
(Хада па крузе з рытмічным падтрыманнем.)

Па сцяжынцы

мы пайшлі,

(Хада з узмахамі рук.)

Вось так, вось так,
Так бадзёра

мы пайшлі.

(Хада на дыбачках адзін за адным.)

Тут сцяжынка

вузка стала.

(Усе сталі на дыбачкі.)

Вось так, вось так

І, як мышкі,

пакрочылі.

І вось прыгожая мясцінка. Сядзем на «пянёчкі». Разгледзім, хто тут намалеваны?

(*Звяры нашых лясоў.*)

Мы шмат пра іх ведаем. А давайце ўгадаем звяроў, якія жывуць менавіта ў асіповіцкіх лясах? (*Алень, лось, дзік, казуля, вавёрка, тхор, ліс, куніца, заяц бяляк і русак, воўк і інш.*) Некаторыя са звяроў занесены ў Чырвоную кнігу. Гэта... (*Дзеці называюць: зубр, барсук, рысь.*) Мы на гэтай паляне не адны.

Паглядзіце, колькі тут яшчэ вандроўнікоў, якія наведалі наш чароўны

лес. (*Паказвае на гасцей — педагогаў.*) Мы з вамі шмат ведаем пра прыроду роднага краю, і таму нас можна назваць юнымі экалагамі. А вось у гэтых падарожнікаў падчас экскурсіі па асіповіцкім лесе з'явілася шмат пытанняў, і яны хочуць нам іх задаць.

Педагогі задаюць пытанні, якія напісаны на картках, атрыманых перад заняткамі.

— Што такое Чырвоная кніга і навошта яна патрэбна? (*Гэта кніга, у якую занесены рэдкія ці выміраючыя віды раслін, жывёл. Іх трэба ахоўваць.*)

— Раскажыце, як узаемазвязаны паміж сабой елка, вавёрка, рысь? (*Харчовы ланцужок: вавёрка харчуецца насеннем яловых шышак, а рысь па-люе на вавёркаў.*)

— Хто такая рысь? (*Рысь — гэта драпежнік сямейства кашачых. Яна мае невялікія памеры, вагу каля 20 кг. Нападае на дабычу з дрэва, вельмі асыярожная, любіць старыя яловыя*

лясы. У апошні час рэдка сустракаецца ў нашых краях, занесена нават у Чырвоную кнігу.)

— Што такое запаведнікі і заказнікі? Я наведала адзін з іх. Там так прыгожа спяваюць птушкі, растуць розныя дрэвы. Мне вельмі спадабалася адна ялінка. Да наступнага навагодняга свята збіраюся ссекчы яе. (*Заповеднікі і заказнікі — гэта тэрыторыі, на якіх цалкам забаронена любая гаспадарчая дзейнасць чалавека: паляванне, вырубка дрэў, здабыча карысных выкапняў, нават касьба травы. Таму ялінку вам нельга там вырубіць. Лепш купіць яе на рынку.*)

— У Асіповіцкім раёне адзін заказнік? (*На тэрыторыі нашага раёна налічваецца больш за дзесяць заказнікаў.*)

Педагогі дзякуюць юным экалагам за цікавыя звесткі, поўныя адказы.

В. А зараз мы адпраўляемся дамоў. (*Дзеці ідуць «на лесе», робячы дынамічныя рухі.*)

РП-1

Министерство связи Республики Беларусь													
АБОНЕМЕНТ на журнал <input type="text"/>													
«Пралеска» (индекс издания)													
(наименование издания)										Количество комплектов			
на <u>2010</u> год по месяцам													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
Кому _____													
Куда _____ (фамилия, инициалы)													
_____ (адрес)													
_____ (почтовый индекс)				_____ (город, населённый пункт)									

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА

на журнал

«Пралеска»

(наименование издания)

Стоимость	подписки		руб.		Количество комплектов								
	переадресовки		руб.										
на <u>2010</u> год по месяцам													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		

Кому _____

(фамилия, инициалы)

Куда _____

(адрес)

_____ (почтовый индекс)

_____ (город, населённый пункт)

На сцяжынцы лужы, лужы.
(Рукі на поясе, скачкі цераз
«лужы».)

Мы пераскочым іх усе дружна,
Вось так, вось так,
Мы пераскочым іх усе дружна
Па слядочках крок у крок.
(Рукі на поясе, спіна прамая.)
Пойдзем мы ў гэты бок.
(Хада па «сладках».)
Вось так, вось так,
Па слядках — у гэты бок.
Ну, а потым вельмі дружна
(Скачкі на дзвюх нагах з перамяш-
чаннем.)

Зноў пераскочым мы цераз лужы.
(Лёгка бег па крузе, а потым пера-
ход на хаду.)

Пабяжым у лес за вавёркай.
Вось так спрытна,
Вось так лоўка,
Пабяжым мы за вавёркай.

А тут растуць прыгожыя дубы-
волаты. Спынімся ля іх. На тэрыторыі
нашага раёна ў вёсцы Дуброва ёсць

парк, які з'яўляецца помнікам пры-
роды. У ім растуць вельмі старажыт-
ныя, магутныя дубы. А два дубы на-
шага раёна — самыя вядомыя: гэта
Акцябрскі дуб, які мае ад роду 200
гадоў, і Брыцалавіцкі, якому 190
гадоў. Колькі падзей перажылі гэтыя
дрэвы — і рэвалюцыі, і войны — і
выстаялі, выжылі. Некаторыя дубы
такія вялікія, што іх могуць абхапіць
толькі чатыры дарослыя або шас-
цёра дзяцей. (Прапаную ўтварыць
круг шасцярым дзецям.) Вось якую
шырыню маюць дубы нашага лесу. Іх
таксама ахоўваюць, бо не так і многа
ўжо засталася гэтых дрэў у нашай
краіне.

А калі яшчэ крыху мы пройдзем па
лесе і ісці будзем ціхенька, без шуму,
то зможам сустрэць цара нашага лесу
(паказваю карцінку, дзеці называ-
юць) — зубра. Не так даўно пабачыць
гэтага звера можна было толькі ў Бе-
лавешскай пушчы, а колькі гадоў таму
гэтыя магутныя асілкі з'явіліся і ў на-

шым раёне. Спачатку іх было толькі
двое. А цяпер тут ужо вялікі статак.
Зубр — не агрэсіўная жывёла, на лю-
дзей нападае толькі ў выключных вы-
падках — калі зубранятам пагражае
небяспека. Чым жа харчуецца зубры?
(Маладымі галінкамі дрэў і хмызняку,
карой асін, елак, любяць рабінавыя
галінкі, жалуды, з задавальненнем
ласуюцца лісцічкамі і апенькамі,
зімой — мохам, сухой травой.)
Людзі клапацяцца пра гэтых жывёл,
нарыхтоўваюць для іх сена, зерне, ку-
курузу, падкармливаюць зімой.

Ідзём далей. А вось тут зробім пры-
пынак. Дзеці, людзі доўгі час назіралі
за рознымі з'явамі прыроды. Раней не
было выбораў, з дапамогай якіх прад-
казваюць надвор'е, і таму дапытлівы
чалавек навучыўся яго прадказваць
па асобных прыкметах. Давайце і мы
ўспомнім народныя прыкметы.

Красавік з вадой, а май з травой.

Многа снегу — многа хлеба, многа
вады — многа травы.

Больш птушак — вы-
шэй ураджай.

Вясной дождж
росціць, а восенню —
псуе.

Старыя дрэвы мала-
ды ахоўваюць.

Перад дажджом
ластаўкі нізка лётаюць.

Вось, малайцы! Добра
мы з вамі павандравалі.
Многа новага даведаліся
пра нашы асіповіцкія
мясіны. А цяпер пара і
ў сад вяртацца. Вам пра-
чытаю ўрываек з верша
нашага выхавальніка
Ірыны Георгіеўны
Аляшкевіч.

Свой горад Асіповічы
З дзяцінства вельмі
любім,

Куды б мы
ні паехалі —

Яго мы не забудзем.

Мы любім свой

дзіцячы сад,

Дзе ўсё цяплом

сагрэта.

Утульна тут

і радасна —

Вясной, узімку, летам...

Вось у свой сад мы і
адправімся. А ўражанні
пра гэтае падарож-
жа мы адлюструем у
калектыўнай працы —
малюнку «Наш лес».
Яго мы зробім у групе.
(Дзеці малююць.)

ПАДПІСКА

Научно-методический журнал

ПРАЛЕСКА

Коллеги!

Сегодня в Республике Беларусь
зарегистрировано 651 газета, 585
журналов, 233 электронных средства
массовой информации. Среди них и
единственное профессиональное издание
для Вас — научно-методический
журнал «Пралеска».

Журнал «Пралеска» — это:

- Самые актуальные проблемы качества
дошкольного образования.

- Вопросы и пути повышения профессионального мастерства
педагогов.
- Опыт регионов и отдельных дошкольных учреждений
по совершенствованию методической работы с кадрами.
- Охрана жизни и укрепление здоровья, медико-психолого-
педагогического сопровождения воспитанников на основе
личностно-ориентированного взаимодействия специалистов.

**Коллеги,
оформляйте своевременно подписку
на Ваш профессиональный журнал.
Будем вместе!**

ПОДПИСНЫЕ ИНДЕКСЫ:

индивидуальная подписка — 74983

ведомственная подписка — 749832

**Валянціна
ЯКАЎЛЕВА,
выхавальнік**

ЛЕГЕНДЫ І ПАДАННІ РОДНАГА КРАЮ

КАНСПЕКТ ЗАНЯТКАЎ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ ГРУПЫ «ЧАМУЧКІ II»

Праграмны змест: актывізаваць веды дзяцей пра сваю краіну, родны горад, пазнаёміць з новым жанрам фальклору — легендамі і паданнямі, развіваць цікавасць да народных традыцый святкавання Калядаў; фарміраваць звязную мову, пачуццё аднасці з родным народам, нацыянальную самасвядомасць.

Матэрыял: лялькі ў нацыянальным адзенні — Янка і Аленка, карта-схема Беларусі, ручнікі, лён, ільняныя і гліняныя цацкі.

Ход заняткаў

Дзеці ўваходзяць у залу, вітаюцца з гасцямі.

Вядучы (В.). Сёння, дзеці, мы з вамі будзем весці гутарку пра нашу краіну. Як яна завецца? Хто жыве ў ёй? Якая мова ў нас родная? Вось Настачка хоча расказаць верш.

Насця. Цік-так ходзікі,
Мне чагыры годзікі,
Чуб ільняны, светла-русы,
Тата з мамы — беларусы.
Я дзяўчынка — беларуска,
З васільковымі вачыма,
Хоць малая, але знаю:
Беларусь — мая Радзіма.

Леанід Пранчак

В. А ты хто, Карынка?

Карына. Твар румяненькі,
Белая хустачка,
Я ўжо ведаю
Я — беларусачка.

Алесь Бадак

В. А ты хто, Ілюша?

Іля. Блакіт небёс, і белы бусел,
І кветкі ў полі, як абрус,
Мой край завецца Беларуссю
І сам я хлопчык — беларус.

Сяргей Сокалаў-Воюш

В. А зараз, дзеці, я вам раскажу казкі, легенды, паданні пра нашу краіну. Давайце сядзем вась за гэты стол ведаў, дзе нас ужо чакаюць Янка і Аленка (лялькі). Яны прынеслі нам шмат розных рэчаў. Мы іх будзем разглядаць і гутарыць аб іх. Цяпер адгадайце загадку «Дзе гарады без людзей, а рэкі без вады»? *(На карце.)* Так, гэта карта. Янка і Аленка яе прынеслі, толькі трэба яе сабраць. Мы ведаем, што Беларусь

мае некалькі абласцей. Колькі? Так, шэсць. Назавіце, якія знаходзяцца на захадзе? *(Гродзенская і часткова Брэсцкая.)* Назавіце абласныя цэнтры. *(Прадаўжаецца гутарка пра Беларусь.)*

В. Калі падняцца высока над зямлёй, то наша Беларусь будзе выглядаць вось так, як на карце. А зараз паслухайце паданне «**Адкуль пайшлі беларусы**».

Жыў на свеце чалавек па прозвішчы Бай. Была ў яго вялікая сям'я. Надышоў час Баю паміраць. Сабраў ён сваіх сыноў і падзяліў між імі маёмасць. Толькі аднаго сына запамятаваў, бо той якраз быў на паляванні са сваімі любімымі сабакамі. Звалі сына Белаполем. Пасля смерці бацькі вярнуўся Белаполь з палявання. Браты яму і кажучы: «Бацька аддаў нам усю маёмасць, а табе пакінуў сабак ды наказаў, каб ты пусціў іх на волю: аднаго ў правы бок, другога ў левы. Колькі зямлі абягуць за дзень, столькі будзе тваёй».

Пайшоў Белаполь і злавіў дзвюх птушак. Выпусціў іх у розныя бакі, а наўздагон пусціў сабак. Тыя з такім імпэтам кінуліся за птушкамі, што аж пыл закурэў. І па сённяшні дзень іх няма. А па іх слядах дзве рэчкі пацяклі: у адзін бок — Дзвіна, у другі — Дняпро. На гэтых абшарах і пасяліўся Белаполь. Ад розных жонак у Белаполя пайшлі розныя плямёны пад агульным найменнем — беларусы. Яны і дагэтуль тут жывуць.

Зараз я раскажу вам, як жылі гэтыя людзі, што яны рабілі, чым займаліся. Вось, дзеці, гэта лён. Яго сеялі і вырошчвалі, убіралі і мялі, трапалі і расчэсвалі. А потым пралі ніткі і ткалі палатно. Паглядзіце, якое яно белае.

Вядучы пратануе дзяўчыны, якая падрыхтавала верш, прачытаць яго.

Дзяўчынка.

Прала, выпрадала лянок валакністы.
З песняй пачынала ўзор прамяністы.
Выслаўшы, паслала ручнікі на росы.
Да зары мачыла,
На сонцы сушыла,
Каб былі бялёсы.

В. Бачыце, вось гэты ручнік жыў на свеце столькі, колькі вашы бабулі, а ён

моцны, мяккі. Паглядзьце яго ручкамі. Адчуваеце, які ён? Гладзенькі. Прыцісніце

да шчочкі, які ён? Халодненькі. Узважце на ручках. Адчуваеце, які ён? Лёгенькі. Павер'е было такое, што каб моцнае і добрае дзіця расло, вась такім ручніком трэба было яго спавіваць, цела-ножкі абціраць. Жанчыны-гаспадынькі шылі адзенне, рабілі лялек, цацкі. *(Паказвае.)* А што рабіў гаспадар? Ён плёў лапці. Лапці насілі дарослыя і дзеці. Яшчэ гаспадар рабіў кошыкі, у якія клалі бульбу, насілі садавіну. *(Паказвае.)*

Для сваіх дзетак беларусы выраблялі цацкі і з іншых матэрыялаў. Вось гэтыя цацкі *(паказвае)* з якога матэрыялу зроблены? *(З гліны, дрэва.)* Так, давайце ўсе разам раскажам смешны вершык.

Маладыя пеўнікі
Пакуплялі спеўнікі.
На платы яны паселі
І на ўсё сяло запелі.

Дзеці іграюць.

В. Дзеці, мы, беларусы, — народ працавіты. Але ж мы не толькі добра працуем, а і добра ўмеем адпачываць, наладжваць розныя святы.

Інсцэніруецца адно з народных святаў.

А цяпер адкажыце мне, у якім горадзе мы жывём? *(Асіповічы.)* Пра Асіповічы таксама ёсць паданне.

1-шы хлопчык. Жыў некалі ў нашай старане магутны хлапчына. Звалі яго Восіп. Меў такую сілу, якой ніхто ў белым свеце не меў.

2-гі хлопчык. Доўга служыў асілак верай і праўдай свайму валадару, а калі адчуў, што пацягнула да зямлі, стаў прасіцца, каб адпусціў яго князь са службы. Той даў яму зямлі, лесу. Мяспіну тую ад імя гаспадара празвалі Восіпавічы, а потым Асіповічы, як і цяпер.

В. Зараз мы жывём у сучасным горадзе. Ён завецца Асіповічы. Давайце мы з вамі пойдзем на фотавыставу. Ці знаёмыя вам гэтыя мясціны? *(Дзеці пералічваюць.)* Малайцы!